WORLD FORUM ON ACADEMIC INNOVATION AND DIGITAL LITERACY

HARBIY XIZMATCHILARNING MEHNAT SHAROITLARI

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Pediatriya fakulteti talabasi

Bozorova E’zoza Akmal qizi

ezozabozorova643@gmail.com

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Pediatriya fakulteti talabasi

Bozorova Charos Akmal qizi

charosbozorova21@gmail.com

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Pediatriya yo‘nalishi talabasi

Yo‘ldoshov Azizbek Najmiddin o‘g‘li

ayoldoshov81@gmail.com

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Pediatriya fakulteti talabasi

Musurmonov Otabek G‘ayrat o‘g‘li

musurmonovotabekboym@gmail.com

Harbiy xizmat o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lgan davlat xizmatining maxsus turidir. Harbiy xizmatchilarning mehnat sharoitlari oddiy fuqarolik kasblari va Mehnat kodeksida belgilangan standartlardan tubdan farq qiladi. Ularning faoliyati davlat xavfsizligini ta'minlash va el-yurt tinchligini himoya qilish bilan bevosita bog‘liq bo‘lgani uchun xizmat sharoitlari ham shunga mos ravishda qat'iy talablar asosida qurilgan.

Quyida harbiy xizmatchilarning mehnat sharoitlarini belgilab beruvchi asosiy jihatlar keltirilgan:

1. Huquqiy tartibga solinish va intizom

- **Maxsus qonunchilik:** Harbiy xizmatchilarning faoliyati odatdagi Mehnat kodeksi bilan emas, balki "Umumiy harbiy majburiyat va harbiy xizmat to‘g‘risida"gi qonun hamda Qurolli Kuchlarning umumharbiy nizomlari (ustavlari) bilan tartibga solinadi.
- **Qat'iy subordinatsiya:** Xizmat davomida qat'iy bo‘ysunish (subordinatsiya) talab

etiladi. Buyruqlarni so‘zsiz, aniq va o‘z vaqtida bajarish majburiydir. Intizomni buzish qattiq javobgarlikka, xususan jinoiy javobgarlikka ham olib kelishi mumkin.

2. Ish vaqti va dam olish rejimi

- **Cheklanmagan ish vaqti:** Harbiy xizmatchilar zarurat tug‘ilganda (o‘quv mashg‘ulotlari, jangovar shaylik, favqulodda holatlar) sutkaning istalgan vaqtida xizmat vazifasini bajarishga jalb qilinishi mumkin. Ularda "ish soati tugadi" degan tushuncha nisbiy hisoblanadi.
- **Navbatchilik va naryadlar:** Xizmat faoliyati muntazam ravishda jangovar navbatchilik va sutkalik naryadlarni (qorovul, navbatchilik) o‘z ichiga oladi.
- **Ta'til va dam olish kunlari:** Mehnat sharoitlarining og‘irligi, stress va yuklamalarni hisobga olib, harbiy xizmatchilarga fuqarolik kasblariga qaraganda uzoqroq muddatli yillik asosiy va xizmat yillari uchun qo‘shimcha ta'tillar beriladi.

3. Ijtimoiy himoya va kafolatlar

Harbiy xizmatning og‘ir sharoitlarini kompensatsiya qilish maqsadida davlat tomonidan qator kafolatlar beriladi:

- **Pul ta'minoti:** Ular oylik maosh emas, balki harbiy unvoni, egallab turgan lavozimi, xizmat yillari darajasi hamda alohida xizmat sharoitlari (masalan, tog‘li hududlar yoki xavfli ob'ektlar) uchun ustamalar qo‘shilgan holda pul ta'minoti oladilar.
- **Uy-joy bilan ta'minlash:** Xizmat davrida harbiylar xizmat uylari bilan ta'minlanadi yoki ularga ijarada turganlik uchun kompensatsiya to‘lanadi. Ma'lum muddat xizmat qilgandan so‘ng doimiy uy-joy yoki imtiyozli ipoteka kreditlari ajratiladi.
- **Tibbiy xizmat:** Harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari maxsus harbiy gospital va poliklinikalarda bepul, yuqori malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega.
- **Erta pensiyaga chiqish:** Jismoniy va ruhiy yuklama katta bo‘lganligi sababli, ular xizmat yillari bo‘yicha (odatda 20 yil xizmat o‘tagandan so‘ng) erta pensiyaga chiqish imtiyoziga egadirlar.

4. Psixologik va jismoniy yuklama

- **Jangovar shaylik:** Doimiy ravishda yuqori jismoniy holatni saqlab turish, jismoniy tayyorgarlik sinovlaridan muntazam o‘tib borish talab qilinadi.
- **Stress omili:** Qurol-yarog‘ bilan ishlash, inson hayoti va davlat xavfsizligi uchun javobgarlik, shuningdek, davlat siri hisoblangan ma'lumotlar bilan ishlash kuchli psixologik bosim va stressni yuzaga keltiradi.

5. Rotatsiya (Xizmat joyini o'zgartirish)

- Harbiy xizmatchilar o‘z xohishlaridan qat'i nazar, xizmat taqozosi bilan mamlakatning istalgan hududiga, shu jumladan chekka, iqlimi og‘ir hududlarga ko‘chirib o‘tkazilishi (rotatsiya qilinishi) mumkin. Bu ko‘pincha ularning oilasi, farzandlarining ta'limi va turmush tarziga o‘z ta'sirini o‘tkazadi.